

Lakivaliokunnan mietintö n:o 16 hallituksen esityksen johdosta riita-asiain oikeudenkäyntimenettelyn uudistamista alioikeuksissa koskevaksi lainsäädännöksi

Eduskunta on päätöspöytäkirjan ottein 6 päivältä maaliskuuta 1990 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi otsikossa mainitun hallituksen esityksen n:o 15.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina lainsäädäntöjohtaja Jan Törnqvist ja lainsäädäntöneuvos Juhani Hirvonen oikeusministeriöstä, oikeusneuvos Helge Jalanko ja oikeusneuvos Erkki-Juhani Taipale korkeimmasta oikeudesta, presidentti Touko Kosonen Turun hovioikeudesta, pormestari Kauko Huttunen Helsingin raastuvanoikeudesta, kärjäjätuomari Lauri Melander Vantaan tuomiokunnasta, kihlakunnantuomari Markku Arponen Rovaniemen tuomiokunnasta, pormestari Lars Karlsson Porvoon raastuvanoikeudesta, puheenjohtaja, oikeusneuvosmies Heikki Nousiainen Suomen Kaupunkituomarien Yhdistyksestä, hallituksen jäsen, oikeusneuvosmies Markku Leskinen Suomen Lakimiesliitosta, kihlakunnantuomari Matti Karhunen Suomen kihlakunnan- ja kärjäjätuomarit ry:stä, puheenjohtaja, asianajaja Jukka Peltonen Suomen Asianajajaliitosta, puheenjohtaja, yleinen oikeusavustaja Asko Eloranta Yleiset Oikeusavustajat ry:stä, puheenjohtaja, herastuomari Heikki Jalo Lautamiehet ry:stä, puheenjohtaja, haastemies Rainer Grannas Suomen Haastemiehet ry:stä ja puheenjohtaja, ulosottoapulainen Simo Korpinen Suomen Ulosottoapulaisten Yhdistyksestä sekä Helsingin yliopiston professori Juha Lappalainen.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan yleisen alioikeuden riita-asioiden oikeudenkäyntimenettelyä koskevien säännösten muuttamista. Esitys muodostaa osan alioikeus uudistusta ja se liittyy kiinteästi alioikeuksien yhtenäistämiseen, jota koskevat lait eduskunta on hyväksynyt vuonna 1987.

Esityksen mukaan menettely ja kärjäoikeuden kokoonpano määräytyisivät käsiteltävänä olevan asian laadun perusteella.

Riita-asian käsittely ehdotetaan jaettavaksi valmisteluun ja pääkäsittelyyn. *Valmistelun* toimittaisi kärjäoikeuden lainoppinut jäsen yksin. Valmistelu voisi olla kirjallista tai suullista. Asia voitaisiin tietyin edellytyksin ratkaista jo valmistelussa.

Jos asiaa ei ole ratkaistu valmistelussa, se siirrettäisiin *pääkäsittelyssä* käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi. Pääkäsittely voitaisiin pitää välittömästi valmistelun yhteydessä tai erillisessä istunnossa. Valmistelun yhteydessä pidettävän pääkäsittelyn toimittaisi se kärjäoikeuden lainoppinut jäsen, joka on toimittanut valmistelun. Erillisen pääkäsittelyn istunto toimitettaisiin kärjäoikeuden täysilukuisessa kokoonpanossa, johon perheoikeudellisissa asioissa sekä huoneenvuokralain perusteella ratkaistavissa asioissa kuuluisi lakimiespuheenjohtaja ja kolme lautamiestä ja muissa asioissa kärjäoikeuden kolme lainoppinutta jäsentä. Pääkäsittely tulisi yleensä toimittaa niin, että asia olisi ratkaistavissa yhden istunnon jälkeen. Pääkäsittelyssä otettaisiin vastaan kaikki todisteet ja käsittely olisi suullinen. Tuomioistuimen jäsenet eivät pääkäsittelyn kuluessa saisi vaihtua.

Esityksessä ehdotetaan myös, että ulosotonhaltijan lainhakua, virka-apua ja häätöä koskevat summaariset menettelyt siirrettäisiin tuomioistuimelle. Saatavan perintää, virka-apua ja häätöä vastaava menettely myös tuomioistuimessa olisi summaarista ja se tapahtuisi kirjallisessa valmistelussa. Saatavan voisi edelleen periä tuomioistuimessa myös maksamismääräysmenettelyssä.

Esitykseen liittyvät kiinteästi eduskunnalle erikseen annettavat esitykset

— oikeudenkäymiskaaren sekä eräiden muiden lakien tiedoksianto koskevien säännösten uudistamisesta riita-asioissa (HE n:o 16),

— pöytäkirjaa ja tuomiota koskevien säännösten uudistamisesta riita-asioissa (HE n:o 154) ja

— turvaamistointa koskevien säännösten uudistamisesta (HE n:o 179).

Alioikeusuudistuksen voimaantulo edellyttää vielä myöhemmin eduskunnalle annettavaa esitystä käräjäoikeutta koskevaksi laiksi.

Lakiehdotuksen voimaantulosta säädettäisiin erikseen lailla. Alioikeusuudistus kokonaisuudessaan on tarkoitus saattaa voimaan vuoden 1993 aikana.

Valiokunnan kannanotot

Yleisperustelut

Alioikeusuudistuksen tarpeellisuus. Voimassa oleva alioikeusjärjestelmä ja -menettely perustuvat pääasiallisesti vuoden 1734 lain oikeudenkäymiskaareen. Oikeudenkäymiskaareen on ajan mittaan tehty useita laajahkojakin osauudistuksia. Oikeudellinen tilanne ei kuitenkaan ole kaikilta osiltaan tyydyttävä, erityisesti oikeudenkäynnin hitaus ja tuomioiden perustelujen puutteellisuus on koettu suuriksi epäkohdiksi. Alioikeuksien kokonaisuudistus on siten tarpeellinen ja välttämätön.

Nyt eduskunnan käsiteltävänä olevat neljä hallituksen esitystä muodostavat keskeisen osan alioikeusuudistusta. Uudistuksen seurauksena riita-asiain oikeudenkäyntimenettelyn arvioidaan muodostuvan maassamme hyvää eurooppalaista tasoa vastaavaksi ja kansalaisten oikeusturvaa kohentavaksi. Näin ollen valiokunta puoltaa nyt käsiteltävänä olevien alioikeusuudistukseen liittyvien esitysten hyväksymistä. Valiokunta esittää kaikkia esityksiä koskevin periaatteellisin kannanottoinaan seuraavaa.

Riita-asioiden oikeudenkäyntimenettelyn uudistuksen tavoitteet ja keinot. Esitysten tarkoitus on muuttaa oikeudenkäyntimenettelymme vastaamaan niitä periaatteita, jotka Länsi-Euroopan maissa ovat yleisesti käytössä ja joita Euroopan neuvoston suositus riita-asioiden oikeudenkäyntimenettelyn järjestämiseksi edellyttää. Säännöksiä on lukumääräisesti paljon ja ne ovat luonteeltaan täsmällisiä ja tiukoja, jotta tuomioistuimella ja asianosaisilla olisi selkeä ohje siitä, mitä uusi menettely käytännössä eri käsittelyvaiheissa tarkoittaa.

Uudistuksella pyritään parantamaan kansa-

laisten oikeusturvaa antamalla tuomioistuimille mahdollisuudet käsitellä riita-asiat nykyistä perusteellisemmin ja perustella tuomiot hyvin. Tämä toteutetaan tuomioistuimen voimavarojen tarkoituksenmukaisella suuntaamisella. Oikeusturvan tehostamiseen päästään kehittämällä oikeudenkäyntimenettely suulliseksi, välittömäksi ja keskitetyksi sekä jakamalla riita-asian oikeudenkäynti kahteen erilliseen perusvaiheeseen, valmisteluun ja pääkäsittelyyn. Näitä tavoitteita ja keinoja on yleisesti pidetty periaatteellisesti oikeina ratkaisuin. Myös valiokunta yhtyy näihin käsityksiin.

Uudistuksen toteuttaminen säännösten osalta on toteutettu varsin tiukoin säännöksin, jotka äärimmilleen korostavat keskittämisen, välittömyys- ja suullisuusperiaatteita. Vaikka hallituksen esityksen perusteluissa useissa kohdin korostetaan joustavuutta, sitä ei kaikissa säännöksissä ole riittävästi. Osittain säännösehdotukset ovat, ilmeisesti menettelyn uutuudesta johtuen, aiheuttaneet väärinkäsityksiä. Valiokunta esittääkin useita muutoksia, joilla lakiehdotusten ja menettelysäännösten joustavuutta lisätään, sekä pyrkii perusteluissa selvittämään säännöksiä, jotta väärinkäsityksistä päästään. Erityisesti valiokunta on kiinnittänyt huomiota laajojen ja vaikeiden juttujen käsittelyyn, joiden osalta hallituksen esityksissä olevat erityissäännökset eivät valiokunnan mielestä ole riittäviä.

Esityksessä on korostettu tuomioistuimen harjoittaman muodollisen ja aineellisen prosessin johdon merkitystä aineellisesti oikean ratkaisun saavuttamiseksi. Valiokunta yhtyy omalta osaltaan näihin käsityksiin ja korostaa aktiivisen prosessin johdon sekä kyselyoikeuden merkitystä erityisesti valmistelussa.

Voimassa olevassa laissa oleva sovinnon edistämistä koskeva säännös on jäänyt lähes kuolleeksi kirjaimeksi. Nyt valmistelun käyttöönoton arvioidaan tekevän mahdolliseksi sen, että tuomioistuin voi edistää sovinnon aikaansaamista. Valiokunta pitää tätä erittäin tärkeänä ja katsoo, että sovintoa koskevaa pykälää voidaan vielä terävöittää, kuten jäljempänä tarkemmin ilmenee.

Yleisesti hyväksytyyn käsityksen mukaan hyvin toimivat alioikeudet ja tehokas alioikeusmenettely ovat hyvän ja luotettavan oikeudenhoidon peruspilareita. Käytämällä muun muassa tuomion kirjoittamista koskevia säännöksiä tarkoitettulla tavalla ja perustelemalla tuomiot nykyistä tarkemmin ja huolellisemmin

alioikeudet voivat lujittaa kansalaisten käsityksiä ratkaisujen oikeellisuudesta. Tällöin muutoksenhakutarve varmasti vähenee ja alioikeuksien arvostus paranee.

Summaarinen menettely. Alioikeusuudistukseen sisältyy ehdotus uusien summaarisista menettelyä koskevien säännösten ottamisesta lakiin. Tämän perusteena on se, että ulosotonhaltijat tullaan lakkauttamaan ja niiden käsittelemät lainhaut, takavarikot, hädöt ja virkaavut useiden muiden maiden järjestelmien mukaisesti siirretään yleisille tuomioistuimille. Perusteluina on lisäksi esitetty, että silloin, kun kantaja tietää, että vastaaja ei riitautaa vaatimustaan, ei ole järkevää edellyttää sellaista haastehakemusta, jossa on yksityiskohtaiset perustelut ja ilmoitus todistajista. Summaarisen menettelyn ohella ehdotetaan säilytettäväksi maksamismääräysmenettely, koska halutaan vertailla kahden erilaisen järjestelmän hyviä ja huonoja puolia käytännössä.

Summaarisen menettelyn liittämistä yleiseen siviiliprosessimenettelyyn on pidetty yleisesti hyväksyttävänä erityisesti takavarikkojen, häätöjen ja virka-avun osalta. Sen sijaan se, että selviä ja riidattomia velkomusasioita varten on käytettävissä kaksi eri menettelyä, on herättänyt voimakasta arvostelua. Menettelyt eroavat toisistaan tiedoksiannon osalta siten, että maksamismääräysasiassa hakija itse huolehtii tiedoksiantamisesta, mutta summaarisessa menettelyssä tiedoksianto tapahtuu viran puolesta. Tuomioistuimet ovat esittäneet valiokunnalle vakavan huolestuneisuutensa siitä, että uusi summaarinen menettely tukehduuttaa alioikeuksien kansliat.

Valiokunta ei pidä hallituksen esityksessä ehdotettua kahden rinnakkaisen menettelyn käyttämistä tarkoituksenmukaisena ratkaisuna. Valiokunta on nähnyt Itävallassa käytössä olevan ns. Mahnverfahren-menettelyn eli atk-pohjaisen summaarisen menettelyn toiminnan sujuvuuden ja pitää sitä hyvänä mallina summaarisen menettelyn järjestämiselle. Hallituksen esityksen perusteluissa ei ole mainintaa tämän tyyppisestä atk-pohjaisesta summaarisesta menettelystä, mutta säännöksiä kirjoitettaessa on taustalla koko ajan pidetty silmällä sen toteuttamista käytännössä samalla tavoin kuin Mahnverfahren-menettely.

Edellä kerrotun perusteella valiokunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että ennen alioikeusuudistuksen voimaantuloa summaarisista menettelyä koskevia säännöksiä vielä täy-

dennetään ja muutetaan siten, että maksamismääräyslaki sellaisenaan kumotaan ja nykyinen maksamismääräysmenettely ja ehdotettu uusi summaarinen menettely yhdistetään uudeksi summaariseksi menettelyksi, jossa noudatetaan seuraavia periaatteita:

— velkoja, joka katsoo, että hänellä on selvä ja riidaton saatava, velvoitetaan hakemaan saatavalleen täytäntöönpanokelpoisuus uudessa menettelyssä,

— järjestelmä on tiettyyn summaan saakka pakollinen ja se toimii atk-pohjaisena,

— hyväksytty hakemus ohjataan edelleen atk-pohjaiseen tiedoksiantoon,

— tiedoksiantoyrityksen epäonnistuessa hyväksytty hakemus raukeaa tai palautuu velkojalle hänen tiedoksiannettavakseen, ja

— vasta, kun velallinen vastustaa hakemusta määräajassa, asia siirtyy riita-asiaksi.

Alioikeusuudistuksen vaatimat voimavarat. Esitysten mukaan uudistus ehdotetaan toteutettavaksi siten, ettei se edellytä alioikeuksien henkilökunnan kokonaismäärän lisäämistä. Pitemmän ajan kuluessa alioikeuksien henkilöstörakennetta pyritään tasoittamaan eri alioikeuksien tarvetta vastaavaksi.

Valiokunta ei voi yhtyä tähän näkemykseen. Viimeisten käytettävissä olevien selvitysten mukaan on todennäköistä, että uudistuksen jälkeen tuomioistuimissa tarvitaan nykyistä jonkin verran vähemmän tuomareita, mutta kansliahenkilökuntaa tarvitaan huomattavasti lisää. Heti siirtymävaiheessa ei tuomioistuinten henkilöstörakenteen erilaisuuden takia ole mahdollista päästä optimaaliseen miehitykseen.

Uudistus aiheuttaa myös tilan tarvetta, koska valmisteluistuntoja varten tarvitaan neuvotteluhuoneita, jotka ovat aivan erityyppisiä ja erikokoisia tiloja kuin nykyiset istuntosalit ja työhuoneet. Lisäksi äänitteiden käyttöönnotto vaatii lisää koneistusta, samoin summaarisen menettelyn järjestäminen edellyttäne uusia laitehankintoja.

Voimavarojen riittävyttä arvioitaessa on erikseen otettava huomioon myös käsiteltävien asioiden lukumäärän lisääntymisestä aiheutuvat kustannuslisäykset ja oikeuslaitoksen henkilökunnan palkkauksen jälkeenjäämisen korjaaminen. Myös näistä on huolehdittava.

Valiokunta pitää uudistuksen välttämättömänä edellytyksenä riittävien henkilö-, tila- ja laiteresurssien myöntämistä alioikeuksille. Ilman käytännön toiminnan turvaamista alioikeusuudistuksen tavoite oikeusturvan paranta-

misesta jää säännösten ja teorian tasolle. Valtiokoneistossamme on huonoja kokemuksia liian vähillä resursseilla aloitetuista uudistuksista. Alioikeusuudistuksen kohdalla ei sellaiseen ole valiokunnan mielestä varaa.

Uudistuksen toteuttaminen käytännössä. Uudistuksen toteuttaminen edellyttää perusteellista alituomari- ja asianajajakunnan koulutusta sekä riittävän voimakasta tiedottamista yleisten tiedotusvälineiden ja yleisölle jaettavien esitteiden avulla. Erityyppisten koulutus-tilaisuuksien järjestämistä ja koulutusmateriaalin valmistamista varten on osoitettava riittävät määrärahat.

Uudistuksen tultua voimaan on tärkeää seurata, että oikeuskäytäntö muuttuu ja uudet menettelytavat omaksutaan. Niin ikään on seurattava sitä, aiheutuuko uudistuksesta sellaisia käytännön epäkohtia, joita ei ehdotusta valmisteltaessa ole osattu ottaa huomioon. Tarvittaessa on ryhdyttävä toimenpiteisiin virheellisen käytännön ja epäkohtien korjaamiseksi.

Alioikeusuudistustyön jatkaminen. Hallituksen esityksiin liittyy toistakymmentä ns. liitännäislakia, voimassa olevien lakien muutosehdotuksia, jotka on muutettava oikeudenkäymiskaaren uusien säännösten takia. Tästä huolimatta hallituksen esityksiin ei vielä tässä vaiheessa ole voitu sisällyttää kaikkia niitä lakeja, joiden muuttaminen on välttämätöntä uuden lainsäädännön johdosta. Näitä koskevat muutosesitykset on välttämättä esitettävä eduskunnan hyväksyttäväksi viimeistään hallituksen esityksessä luvattujen käräjäoikeuslain, oikeudenkäymiskaaren 21 luvun oikeudenkäyntikultujen korvaamista koskevien säännösten uudistamisen ja alioikeusuudistuksen voimaantuloa yhteydessä.

Alioikeusuudistukseen ei vielä tässä vaiheessa liity rikosasioiden oikeudenkäyntimenettelyn uudistamista, vaikka myös rikosasioiden käsittelyssä on korjaamista kaipaavia epäkohtia. Oikeusministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan oikeudenkäyntimenettelyn uudistamista rikosasioissa. Tavoitteena on, että menettely myös rikosasioissa ainakin joiltakin osin voitaisiin uudistaa samanaikaisesti riitaasioiden oikeudenkäyntimenettelyn kanssa. Valiokunta pitää tärkeänä, että valmistelutyö pysyy suunnitellussa aikataulussa niin, että myös rikosasioiden oikeudenkäyntimenettelyn uudistus saadaan käyntiin 1990-luvun puoleen väliin mennessä.

Myös hovioikeusmenettelyn uudistaminen

on vireillä. Hovioikeustoimikunta on viime vuonna (1990) antanut välimietinnön, jossa oikeudenkäymiskaaren 25 lukua ehdotetaan muutettavaksi siten, että hovioikeusmenettely sopisi nykyistä paremmin uuteen alioikeusmenettelyyn. Valiokunta kiirehtii menettelyuudistusta, koska mm. riita-asiain pöytäkirjaa ja tuomiota koskevien uusien säännösten käsittelyn yhteydessä on havaittu, että kaikkia käytännön toimivuuden kannalta tärkeitä yksityiskohtia ei vielä ole järjestetty alioikeuden ja muutoksenhakuomioistuimen välillä. Mikäli käytännön järjestelyt eivät toimi, ei oikeudenkäyntiuudistuksen tavoitteita saavuteta ainaakaan toivotun tasoissa.

Osittaisuudistuksista johtuen oikeudenkäymiskaaren lukujen systematiikka ei enää ole looginen. Alioikeusuudistuksen jatkovalmistelun yhteydessä on myös asian tähän puoleen kiinnitettävä riittävästi huomiota niin, että esimerkiksi kutakin oikeusastetta käsittelevät säännökset ryhmitellään omaksi kokonaisuudekseen, niin ikään eri prosessilajeja koskevat säännökset selkeästi omiksi jaksoikseen ja yhteiset säännökset taas omaksi ryhmäkseen. Selkeä ja johdonmukainen laki edistää omalta osaltaan lainkäytön ja oikeudenhoidon yhtenäisyyttä ja turvallisuutta.

Yksityiskohtaiset huomautukset

Valiokunta esittää hallituksen esitykseen n:o 15 liittyvien lakiehdotusten johdosta seuraavat yksityiskohtia koskevat huomautukset ja muutosehdotukset.

1. Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta

5 luku. Riita-asian vireillepano ja valmistelu

5 luvun 2 §. Pykälässä on säännökset haastehakemuksen sisällöstä. Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan haastehakemuksessa tulee ilmoittaa ne todisteet, jotka kantaja aikoo esittää, sekä mitä hän kullakin todisteella aikoo näyttää toteen.

Perustelujen mukaan todisteiden ilmoittamisvelvollisuus haastehakemuksissa ei ole ehdoton, jos esimerkiksi kantaja ei vielä tiedä, mihin todisteluun hän tulee nojautumaan, tai kun jutun luonne muuttuu. Säännöstekstistä ei

kuitenkaan näy, että siinä tarkoitetaan ainoastaan asianosaisen senhetkistä ennakkokäsitystä siitä todisteesta, jota hän aikoo käyttää pääkäsitelyssä. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa pykälän 1 momentin 3 kohdan muuttamista niin, että todisteet on ilmoitettava ”mahdollisuuksien mukaan”.

5 luvun 3 ja 4 §. Luvun 3 pykälässä säädetään haastehakemukseen liitettävistä asiakirjoista. Luvun 4 § sisältää säännökset summaarisen menettelyn haastehakemukseen liitettävistä välttämättömistä asiakirjoista.

Pykälien keskinäinen järjestys on luontevampi, jos niiden paikkoja vaihdetaan. Valiokunta ehdottaa tämän muutoksen tekemistä.

5 luvun 10 §. Pykälässä on säännökset siitä, minkälainen vastaus vastaajia on kehotettava antamaan.

Vastauksille asetetut vaatimukset vastaavat niitä vaatimuksia, jotka kantajalle on 2 §:ssä asetettu haastehakemuksen osalta. Koska valiokunta on edellä ehdottanut haastehakemuksen sisältöä koskevan 2 §:n 1 momentin 3 kohtaa täydennettäväksi, valiokunta ehdottaa, että myös 10 §:n 1 momentin todisteiden ilmoittamisvelvollisuutta koskevaan 3 kohtaan lisätään sanat ”mahdollisuuksien mukaan”.

5 luvun 13 §. Pykälän mukaan asia, jossa sovinto on sallittu, ratkaistaan valmistelua jatkamatta, jos vastaaja kehotuksesta huolimatta ei ole antanut vastausta tai ei ole vastauksessaan esittänyt kiistämisperustetta.

Ratkaisu on tällöin osin yksipuolinen tuomio, osin tuomio. Sanonnan selkeyttämiseksi valiokunta ehdottaa pykälän 1 momentin muuttamista niin, että kanne hyväksytään yksipuolisella tuomiolla ja hylätään tuomiolla silloin, kun kanne on selvästi perusteeton tai siitä on luovuttu osaksi tai kokonaan.

5 luvun 14 §. Pykälään sisältyy juoksevaan velkakirjaan, vekseliin ja shekkiin perustuvaa vaatimusta koskeva erityissäännös.

Pykälän 2 momentti on vaikealukuinen. Valiokunta ehdottaa sen sanonnan selkeyttämistä siten, että sen kirjoittamistapa vastaa edellä 13 §:n 1 momentin kohdalla ehdotettua.

5 luvun 15 §. Pykälän 1 momentin mukaan sen jälkeen kun tuomioistuimeen on toimitettu haastehakemus ja kirjallinen vastaus, valmistelua jatketaan istunnossa, jossa asia käsitellään suullisesti. Pykälän 2 momentin mukaan tuomioistuin voi kehottaa asianosaista toimittamaan ennen suullisen valmistelun istuntoa tai istuntojen välisenä aikana tuomioistuimeen

kirjallisen lausuman, jos siihen on erityistä aihetta. Tällöin tuomioistuimen on määrättävä, mistä kysymyksestä asianosaisen on lausuttava.

Valiokunnan saamista asiantuntijalausunnoissa on katsottu, että suullisuusvaatimusta on säännöksissä liikaa korostettu, ja esitetty lainkohdan muuttamista siten, että tuomioistuin voisi antaa asianosaiselle perustellusta syystä oikeuden kirjelmän käyttöön.

Säännösten perusteella kantajalla ja vastajalla on oikeus kirjoituksen toimittamiseen tuomioistuimelle. Lisäksi tuomioistuin voi ehdotuksen perusteella pyytää lisäkirjelmän, jos siihen on erityistä aihetta. Tällainen voi olla tarpeen esimerkiksi, kun puheenjohtaja suullisessa valmistelussa asianosaisen esittämän perusteella toteaa, että jonkin kysymyksen osalta kirjallinen valmistelu edistää suullista valmistelua. Joustavuuden lisäämiseksi valiokunta ehdottaa 2 momentin muuttamista siten, että tuomioistuin voi pyytää kirjallisen lausuman, jos katsoo sen aiheelliseksi.

5 luvun 20 §. Pykälän mukaan asiassa, jossa sovinto on sallittu, tuomioistuimen on pyrittävä saamaan asianosaiset sopimaan asia.

Pykälän perustelujen mukaan valmistelun tavoitteena on paitsi luoda edellytykset pääkäsitelylle pyrkiä selvittämään, onko edellytyksiä asian sopimiselle. Silloin kun asian sopimisen edellytykset ovat olemassa, tuomioistuimen tulisi aktiivisesti pyrkiä siihen, että asianosaiset sopivat asian. Valiokunnan mielestä sovun etsimistä on korostettava myös pykälätekstissä. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että pykälään lisätään säännös, jonka mukaan tuomioistuimen on harkintansa mukaan sovinnon edistämiseksi esitettävä asianosaisille ehdotuksensa asian sovinnolliseksi ratkaisuksi.

Sovinnon aikaansaamisen merkityksen korostamiseksi valiokunta ehdottaa vielä, että pykälälle annetaan erillinen otsake ”sovinnon aikaansaaminen”. Tämä aiheuttaa sen, että pykälä on siirrettävä nykyisten 26 ja 27 §:n väliin, jolloin 22—26 §:n numerot muuttuvat yhtä pienemmiksi.

5 luvun 21 §. Pykälän 1 momentin mukaan valmistelun istunnossa asia käsitellään suullisessa. Istunnossa asianosainen ei saa lukea eikä antaa tuomioistuimelle oikeudenkäyntikirjelmää tai muuta kirjallista lausumaa. Pykälän 2 momentin mukaan asianosainen saa kuitenkin lukea vaatimuksensa asiakirjasta sekä käyttää kirjallista muistiinpanoa muistinsa tueksi.

Pykälää on asiantuntijoiden lausunnoissa pidetty liian tiukkana ja käytännön elämälle vieraana.

Valiokunta toteaa, että kirjelmien käyttöä koskeva kielto tarkoittaa ainoastaan niiden käyttämistä istunnossa. Kirjelmät tulee ehdotuksen 15 §:n mukaan nykykäytännöstä poiketen toimittaa tuomioistuimeen ennen istuntoa. Siten kaikilla on tasapuolinen mahdollisuus valmistautua istuntoon ja asian käsittelylle saadaan nykyistä paremmat edellytykset.

Valiokunta yhtyy kuitenkin käsitykseen, että käsittelyn suullisuusvaatimus on kirjoitettu liian ehdottomaksi. Valiokunta ehdottaakin 2 momentin kirjoittamista muotoon: ”Asianosainen saa kuitenkin lukea *asiakirjasta vaatimuksensa, suorat viittaukset oikeuskäytäntöön ja oikeuskirjallisuuteen sekä sellaisiin useita teknisiä ja numerotietoja sisältäviin asiakirjoihin, joiden esittäminen pelkästään suullisesti on vaikea ymmärtää. Lisäksi hän saa käyttää kirjallista muistiinpanoa muistinsa tueksi.*”

5 luvun 22 (23) §. Pykälässä on viittaus 22 §:ään. Edellä 20 §:n kohdalla tehdyn pykäläsiirron johdosta 22 §:n numero muuttuu, minkä vuoksi valiokunta ehdottaa pykälässä olevan viittauksen tarkistamista.

6 luku. Riita-asian pääkäsittely

6 luvun 1 §. Pykälän 2 momentin mukaan asiassa on toimitettava uusi pääkäsittely, jos tuomioistuimeen joudutaan kesken pääkäsittelyn ottamaan päätösvaltaisuuden puutteen vuoksi uusi jäsen.

Säännöksen tarkoituksena on turvata pääkäsittelyn välittömyys. Jotta kaikilla tuomioistuimen jäsenillä olisi samanlaiset edellytykset ratkaista asia, heidän tulee tuntea juttu yhtä hyvin.

Valiokunnassa on käyty keskustelua tämän säännöksen tarkoituksenmukaisuudesta, koska sen perusteella saatetaan joutua toimittamaan uusi pääkäsittely pelkästään tuomioistuimesta aiheutuvasta syystä ja siten asianosaisille aiheutetaan turhia kustannuksia.

Uuden jäsenen ottaminen tuomioistuimeen ei välittömyysperiaatteen vuoksi voi kuitenkaan tulla kysymykseen, koska asia on ratkaistava suoraan pääkäsittelyssä esitetyn perusteella. Käytettävissä ei enää ole myöskään nykymuotoista pöytäkirjaa, jonka avulla uusi jäsen voisi tutustua juttuun.

Käytännössä ongelma on ratkaistava 1 §:n 3 momentin nojalla. Jos pääkäsittelyn arvioidaan kestävän useampia päiviä, tuomioistuimeen on otettava tuomarikelvottomuuden omaava pöytäkirjanpitäjä. Tällöin pöytäkirjanpitäjä voi tulla estyneen tuomarin sijaan, jos hän on ollut koko oikeudenkäynnin ajan saapuvilla. Tästä muodostuva kustannuslisä ei ole merkittävä, koska erillisiä pääkäsittelyjä tullaan ilmeisesti pitämään vain noin 1—5 prosentissa kaikista asioista. Sellaisia erillisiä pääkäsittelyjä, joissa asiaa käsitellään useissa istunnoissa, tulee olemaan luonnollisesti tätäkin harvemmin.

Pykälän 3 momentin selventämiseksi valiokunta kuitenkin ehdottaa, että sana ”mukana” muutetaan sanaksi ”läsnä”.

6 luvun 3 §. Pykälän 1 momentin mukaan pääkäsittely on suullinen. Asianosainen ei saa lukea eikä antaa tuomioistuimelle kirjallista lausumaa taikka muutoinkaan esittää asiaa kirjallisesti. Pykälän 2 momentin mukaan asianosainen saa kuitenkin lukea vaatimuksensa asiakirjasta sekä käyttää kirjallista muistiinpanoa muistinsa tukemiseksi.

Tätä pykälää on asiantuntijalausunnoissa arvosteltu voimakkaasti ja pidetty sitä liian tiukkana.

Valiokunta toteaa, että kirjelmien käyttöä koskeva kielto tarkoittaa ainoastaan niiden käyttämistä istunnossa. Kirjelmät tulee ehdotuksen 5 luvun 15 §:n mukaan nykykäytännöstä poiketen toimittaa tuomioistuimeen ennen istuntoa. Siten kaikilla on tasapuolinen mahdollisuus valmistautua istuntoon ja käsittelyllä on asian nykyistä paremmat edellytykset.

Valiokunta yhtyy kuitenkin käsitykseen, että käsittelyn suullisuusvaatimus on kirjoitettu liian ehdottomaksi. Valiokunta ehdottaakin 2 momentin kirjoittamista muotoon: ”Asianosainen saa kuitenkin lukea *asiakirjasta vaatimuksensa, suorat viittaukset oikeuskäytäntöön ja oikeuskirjallisuuteen sekä sellaisiin useita teknisiä ja numerotietoja sisältäviin asiakirjoihin, joiden esittäminen pelkästään suullisesti on vaikea ymmärtää. Lisäksi hän saa käyttää kirjallista muistiinpanoa muistinsa tueksi.*”

Vaikeiden ja laajojen juttujen käsittelyn osalta valiokunta viittaa vielä jäljempänä 5 §:n kohdalla ehdotettavaan täydentävään säännökseen.

6 luvun 4 §. Pykälän pääsääntönä on, että asianosaisen valmistelussa antamaa lausumaa ei saa lukea.

Pykälän on yleisesti ymmärretty tarkoittavan sitä, ettei valmistelussa kertynyttä oikeudenkäyntiaineistoa saa eikä voi käyttää hyväksi pääkäsittelyssä.

Tätä ei kuitenkaan ole tarkoitettu, vaan tarkoituksena on turvata pääkäsittelyn suullisuus. Pykälässä tarkoitettu erillinen pääkäsittely on ns. varsinainen oikeudenkäynti, jossa tuomioistuimessa vireillä oleva riita käsitellään ja ratkaistaan. Asianosaisten tehtävänä on määritellä pääkäsittelyssä riidan kohde ja huolehtia todistelusta. He eivät kuitenkaan saa tuoda pääkäsittelyyn yllätyksiä, koska valmistelu määrittelee sen, mitä pääkäsittelyssä voi tapahtua. Siten pääkäsittelyyn voidaan valmistautua hyvin ja asia saadaan keskitetysti ja nopeasti ratkaistuksi.

Kun pääkäsittelyssä menetellään edellä kerrotulla tavalla, valmistelussa esitetyt kirjalliset todisteet tulevat asianosaisen niin halutessa suoraan huomioon otetuiksi pääkäsittelyssä. Pöytäkirjassa voidaan viitata valmistelun pöytäkirjaan ja muihin asiakirjoihin. Lisäksi pääkäsittelyssä tuomioistuimen jäsenillä ja asianosaisilla on käsillä kaikki valmistelussa kertynyt oikeudenkäyntiaineisto, johon tukeutuen käsittely pääkäsittelyssä etenee.

6 luvun 5 §. Pykälän 1 momentin mukaan asia on käsiteltävä pääkäsittelyssä yhtäjaksoisesti. Pykälän 2 momentissa säädetään, että jos pääkäsittelyä ei voida toimittaa yhden päivän kuluessa, istunto saadaan keskeyttää. Istuntoa on jatkettava perättäisinä päivinä.

Säännöksistä saa kuvan, että pääkäsittely, joka kestää kaksi päivää, on ehdottomasti käsiteltävä perättäisinä päivinä. Tarkoituksena on, että pääsäännön mukaan asia käsitellään perättäisinä päivinä, mutta tätä ei kuitenkaan ole tarkoitettu pakolliseksi. Koska ehdotuksen sanamuoto on tältä osin jonkin verran epäselvä, valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 momentin toinen virke muutetaan muotoon: ”Istuntoa on jatkettava, mikäli mahdollista, perättäisinä päivinä.”

Vaikeiden ja laajojen juttujen käsittelyssä 5 §:n säännös ei valiokunnan mielestä ole tarkoituksenmukainen. Asianosaisten on voitava koota asiat sekä mielessään että asiakirjoissa järkevään ja johdonmukaiseen järjestykseen ja mahdollisesti myös laatia loppulausunto kirjallisesti. Tätä varten on asianosaisille varattava aikaa. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että pykälään lisätään uusi 3 momentti, jonka mukaan laajassa ja vaikeassa asiassa pääkäsittely

voidaan keskeyttää enintään kolmeksi arkipäiväksi sen vuoksi, että asianosaiset voivat valmistautua 2 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettujen suullisen loppulausunnon esittämistä varten.

6 luvun 6 §. Pykälän 2 momentin pääkäsittely on peruutettava ja sille on määrättävä uusi käsittelypäivä, jos käsittelylle tulee jokin säännöksessä mainituista esteistä.

Valiokunnan mielestä momentissa käytetty sanonta antaa tilanteesta harhaanjohtavan kuvan. Pääkäsittely peruutetaan silloin, jos este ilmenee jo ennen pääkäsittelyn aloittamista tai sitä aloitettaessa. Silloin kun este todetaan vasta käsittelyn aikana, käsittelyä voidaan jatkaa, jos on oletettavissa, ettei käsittelyä esteen vuoksi jouduta lykkäämään yli 45 päivän (10 ja 11 §). Valiokunta ehdottaa, että näiden eri tilanteiden erottamiseksi selvästi toisistaan 6 §:n 2 momentin alkuun lisätään sanat ”ei saa aloittaa”.

6 luvun 17 §. Pykälän mukaan valmistelun yhteydessä pidettävässä pääkäsittelyssä otetaan oikeudenkäyntiaineistona huomioon kaikki se, mitä on tapahtunut viimeisessä suullisen valmistelun istunnossa, jollei tuomioistuin toisin määrää.

Tarkoituksena on, että valmistelu, silloin kun tarvitaan useita valmisteluistuntoja, etenee siten, että riidan kohde täsmentyy vähitellen, kunnes se tulee rajatuksi viimeisessä suullisessa valmistelussa. Tätä varten tarvitaan nimenomainen säännös, jotta ei aiheudu epäselvyyttä ja väärinkäsityksiä siitä, mikä on riidan kohteena ja mikä on oikeudenkäyntiaineistona välittömässä pääkäsittelyssä, kun asianosaisten ei tarvitsisi sitä enää rajata.

Valiokunta katsoo, että säännös on jossain määrin teoreettinen. On otettava huomioon, että valmistelua johtanut tuomari toimii tuomarina myös pääkäsittelyssä. Se on vaikea kirjallisten todisteiden osalta, jotka on saatettu esittää jo aikaisemmassa käsittelyssä. Näistä syistä valiokunta ehdottaa, että pykälä muutetaan muotoon: ”Valmistelun yhteydessä pidettävässä pääkäsittelyssä otetaan oikeudenkäyntiaineistona huomioon valmistelun oikeudenkäyntiaineisto esittämättä sitä uudelleen, jollei tuomioistuin toisin määrää.”

10 luku. Laillisesta tuomioistuimesta

10 luvun 7 a §. Pykälässä on säännökset

tuomioistuimen toimivallasta silloin, kun on kysymys 18 luvun perusteella samassa oikeudenkäynnissä käsiteltävistä kanteista.

Säännös on osoittautunut vaikeaselkoiseksi. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa pykälän 1 momentin ensimmäisen virkkeen kirjoittamista sen sisältöä muuttamatta muotoon: ”*Eri vastaajia vastaan nostettavat kanteet voidaan kaikki tutkia siinä tuomioistuimessa, jossa joku vastaajista on velvollinen vastaamaan, jos kanteet nostetaan samanaikaisesti ja ne johtuvat olennaisesti samasta perusteesta.*”

12 luku. Asianosaisista

12 luvun 17 §. Pykälässä on viittaus 5 luvun 23 §:ään. Edellä ehdotetuista muutoksista seuraa, että 5 luvun 23 §:n numero muuttuu. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa tässä 12 luvun 17 §:ssä olevan viittauksen tarkistamista.

12 luvun 19 §. Pykälän 2 momentin mukaan tuomioistuin saa asiassa, jossa sovinto ei ole sallittu, määrätä tuotavaksi samaan tai myöhempään istuntoon sellaisen vastaajan, jota on kehoitettu saapumaan tuomioistuimeen sakon uhalla, mutta joka on jäänyt saapumatta.

Voimassa olevan lain uhka, korkeamman uhkasakon asettaminen, on osoittautunut liian lieväksi keinoksi, ja sen vuoksi säännöksessä tehdään noudon käyttäminen mahdolliseksi. Uutta säännöstä kirjoitettaessa siitä on jäänyt pois nimenomainen maininta nykyisestä korkeamman uhkasakon uhkasta. Asiantilan korjaamiseksi valiokunta ehdottaa, että 2 momenttiin lisätään sanat ”asettaa hänelle korkeamman uhkasakon tai”.

14 luku. Asian käsittelystä oikeudessa

14 luvun 2 §. Pykälä sisältää kanteenmuutuskieltoa koskevat säännökset. Pykäläehdotuksessa ja sitä koskevassa johtolauseen tekstissä on havaittu sellaista epätarkkuutta ja epä johdonmukaisuutta, että pykälän oikean sisällön selvittäminen on lainkäyttäjälle vaikeata. Säännösten selkeyttämiseksi valiokunta ehdottaa, että pykälä kokonaisuudessaan kirjoitetaan lakiehdotukseen ja johtolauseetta muutetaan sen mukaisesti.

17 luku. Todistelusta

17 luvun 8 e §. Pykälässä on 8 a §:n pääsääntöä täydentävä, todistelun välittömyyden turvaamista koskeva säännös.

Pykälän 3 momentti saattaa aiheuttaa epäselvyyttä siitä, koskeeko se käräjäoikeuden riita-asian pääkäsittelyn lisäksi muutakin käsittelyä. Valiokunta ehdottaa, että 3 momenttiin lisätään sana ”pääkäsittelyssä”, jolloin epäselvyys poistuu.

17 luvun 11 b §. Pykälän 1 momentin mukaan todisteena esitettävä asiakirja on annettava tuomioistuimelle, mikäli mahdollista, alkuperäisenä, jollei tuomioistuin pidä riittävänä, että se esitetään jäljennöksenä.

Pykälän 1 momentin sanat ”mikäli mahdollista” ovat tarpeettomia ja sen vuoksi valiokunta ehdottaa sanojen poistamista momentista.

17 luvun 15 §. Voimassa olevan lain 15 §:ssä on kolme momenttia. Johtolauseen mukaan niitä ehdotetaan muutettaviksi siten, että kumotaan 3 momentti ja lisätään uusi 1 momentti, jolloin nykyinen 1 ja 2 momentti siirtyvät 2 ja 3 momentiksi. Lopputuloksena on, ettei mikään säännös pysy entisessä paikassaan, vaan koko pykälä muuttuu. — Vastaavia muutosehdotuksia tässä hallituksen esityksessä on useita.

Johtolauseessa käytetty tekniikka on lainkäyttäjän kannalta kohtuuttoman vaikea. Se johtaa siihen, että säädöskokoelman ilmestyessä jokainen lukija joutuu kokoamaan ”palapelin” saadakseen pykäläkokonaisuuden selville. Kysymyksessä on kuitenkin laaja kokonaisuudistus, jonka hahmottamisessa ja oppimisessa riittää töitä ilman tällaisia sommittelutehtäviäkin. Valiokunta ehdottaa, että koko pykälä kirjoitetaan lakitekstiin näkyviin ja johtolause muutetaan sen mukaiseksi.

Samalla valiokunta esittää, että hallituksen esityksen laatimishojteitten uusimista kiirehdytään ja johtolauseiden kirjoittamistapaa muutetaan nykyistä huomattavasti selväpiirteisemmäksi.

17 luvun 61 §. Pykälässä on säännökset siitä, miten asianosaista voidaan kuulustella todistelutarkoituksessa.

Pykälän perustelujen mukaan pitäisi olla lähes poikkeukseton pääsääntö, että asianosainen veloitetaan saapumaan henkilökohtaisesti riita-asian pääkäsittelyyn, jotta tuomioistuimella olisi käytettävissään mahdollisimman

hyvä selvitys ratkaisun pohjaksi. Valiokunta pitää tätä perustelujen menettelytapasuositusta liian ehdottomana. Tuomioistuimen on aina harkittava asia tilanteen mukaan jokaisen asian kohdalla erikseen.

Johtolauseessa on pykälän muuttamisessa käytetty vastaavaa tekniikkaa kuin edellä tämän luvun 15 §:n kohdalla on selostettu. Jotta pykälästä saisi kokonaiskuvan, valiokunta ehdottaa, että pykälä kirjoitetaan kauttaaltaan lakiin ja johtolauseeseen tehdään vastaavat korjaukset.

Johtolause. Edellä 14 luvun 2 §:n sekä 17 luvun 15 ja 61 §:n kohdalla valiokunta on ehdottanut johtolauseen muuttamista. Sen lisäksi johtolauseessa on havaittu epätarkkuuksia, jotka myös ehdotetaan korjattaviksi.

3. Laki hakemusasioiden käsittelystä yleisessä alioikeudessa annetun lain muuttamisesta

Voimaantulosäännös. Valiokuntakäsittelyn aikana on havaittu, että olisi tarkoituksenmukaista saattaa tämä lakiehdotus voimaan melko pian alioikeusuudistuksen voimaantuloa odottamatta. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa voimaantulosäännöksen muuttamista tavanomaiseksi: laki tulee voimaan tiettyinä, myöhemmin määrättävänä päivänä.

4. Laki ulosottolain muuttamisesta

8 luvun 5 §. Lakitekstissä on ehdotus 8 luvun 5 §:n 2 momentin muuttamisesta. Johtolauseessa ei ole tätä muutosta koskevaa mainintaa, ei liioin perusteluissa.

Hallituksen esityksen n:o 179 (turvaamistoimen uudistaminen) perusteluissa oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 10 §:n kohdalla ehdotetaan, että tähän pykälään siirretään ulosottolain 8 luvun 5 §:n 2 momentista säännös turvaamistoimesta aiheutuneiden kulujen korvaamisesta. Ulosottolain 8 luvun 5 §:n 2 momentti ehdotetaan kumottavaksi.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tarkoituksena on kumota ulosottolain 8 luvun 5 §:n 2 momentti hallituksen esitykseen n:o 179 sisältyvässä ulosottolain muutosehdotuksessa. Tässä hallituksen esityksessä oleva muutosehdotus on erehdyksessä tullut mukaan lakitekstiin. Valiokunta ehdottaa tämän tarpeettomaksi osoittautuneen lakitekstiosan poistamista.

Edellä lausutun perusteella lakivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

*että lakiehdotus n:o 2 hyväksyttäisiin muuttamattomana ja
että lakiehdotukset n:ot 1, 3 ja 4 hyväksyttäisiin näin kuuluvina:*

1.

Laki**oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan oikeudenkäymiskaaren 14 luvun 10 §, 17 luvun 12 §:n edellä oleva väliotsikko, 41 §:n 2 momentti ja 20 luvun 2 §,

sellaisina kuin niistä ovat 14 luvun 10 § 14 päivänä tammikuuta 1972 annetussa laissa (21/72) ja 17 luvun 12 §:n edellä oleva väliotsikko ja 41 §:n 2 momentti 29 päivänä heinäkuuta 1948 annetussa laissa (571/48),

muutetaan 1 luvun 8 §, 2 luku, 10 luvun 13 §, 12 luvun 7 §:n 1 momentti, 9 § ja sen edellä oleva väliotsikko sekä 10—27 §, 14 luvun 1 §:n 1 momentti, 2 (*poist.*) ja 5 §, 15 luvun 4 §:n 1 momentti, 16 luvun 1 §:n 1 momentti, 4 §:n 1 momentti sekä 5 ja 7 §, 17 luvun 8 §, 9 §:n 1 ja 2 momentti, 10 §:n 1 momentti, 15 §, 36 §:n 1 momentti, 40 §:n 2 ja 4 momentti, 41 §:n 1 momentti, 49 §:n 1 ja 4 momentti, 50 §, 51 §:n 1 momentti, 61 §:n edellä oleva väliotsikko, 61 (*poist.*) ja 65 §, 18 luku, 25 luvun 14 §:n 2 momentti, 26 luvun 9 §:n 2 momentti ja 12 § sekä 30 luvun 21 §:n 1 momentti ja 24 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 1 luvun 8 § 27 päivänä huhtikuuta 1868 annetussa asetuksessa, 2 luku 27 päivänä maaliskuuta 1987 annetussa laissa (354/87), 12 luvun 7 §:n 1 momentti, 9 § ja sen edellä oleva väliotsikko sekä 10—12 ja 14—27 §, 14 luvun 2 §:n 4 momentti, 15 luvun 4 §:n 1 momentti, 16 luvun 5 ja 7 § sekä 17 luvun 9 §:n 1 ja 2 momentti ja 61 §:n 1 momentti mainitussa 14 päivänä tammikuuta 1972 annetussa laissa, 12 luvun 13 § muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja 31 päivänä elokuuta 1978 annetulla lailla (661/78), 12 luvun 24 a § 23 päivänä toukokuuta 1980 annetussa laissa (235/81), 14 luvun 1 §:n 1 momentti, 2 §:n 1—3 momentti ja 5 § sekä 16 luvun 1 §:n 1 momentti 12 päivänä elokuuta 1960 annetussa laissa (362/60), 16 luvun 4 §:n 1 momentti 30 päivänä huhtikuuta 1987 annetussa laissa (452/87), 17 luvun 8 § 19 päivänä heinäkuuta 1974 annetussa laissa (622/74), 10 §:n 1 momentti, 15 §, 36 §:n 1 momentti, 41 §:n 1 momentti, 50 §, 51 §:n 1 momentti, 61 §:n edellä oleva väliotsikko, 61 §:n 2 momentti ja 65 § mainitussa 29 päivänä heinäkuuta 1948 annetussa laissa, 40 §:n 2 ja 4 momentti 15 päivänä syyskuuta 1972 annetussa laissa (667/72) ja 49 §:n 1 ja 4 momentti 31 päivänä joulukuuta 1986 annetussa laissa (1049/86), 18 luku muutettuna mainitulla 27 päivänä huhtikuuta 1868 annetulla asetuksella sekä 12 päivänä tammikuuta 1918 *annetulla lailla (7/1918)* ja mainitulla 31 päivänä elokuuta 1978 *annetulla lailla*, 25 luvun 14 §:n 2 momentti ja 26 luvun 12 § mainitussa 31 päivänä elokuuta 1978 annetussa laissa. 26 luvun 9 §:n 2 momentti 28 päivänä joulukuuta 1979 annetussa laissa (1072/79) sekä 30 luvun 21 §:n 1 momentti ja 24 §:n 1 momentti 2 päivänä helmikuuta 1979 annetussa laissa (104/79), sekä

lisätään mainitulla 27 päivänä huhtikuuta 1868 annetulla asetuksella kumotun 5 luvun tilalle uusi 5 luku, 27 päivänä maaliskuuta 1987 annetulla lailla (352/87) kumotun 6 luvun tilalle uusi 6 luku, 7 päivänä heinäkuuta 1970 annetulla lailla (459/70) kumotun 9 luvun tilalle uusi 9 luku, 10 lukuun uusi 7 a ja 14 a §, 12 lukuun uusi 28—37 §, (*poist.*) 17 lukuun uusi 8 a—8 e §, luvun 11 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 29 päivänä heinäkuuta 1948 annetussa laissa, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, lukuun uusi 11 a ja 11 b § sekä 11 b §:n edelle uusi väliotsikko, (*poist.*) lukuun uusi 48 a ja 56 a §, (*poist.*) 25 luvun 14 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 31 päivänä elokuuta 1978 annetussa laissa, uusi 2 momentti, jolloin muutettu 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, ja 20 §:ään, sellaisena kuin se on viimeksi mainitussa laissa, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, sekä

siirretään 8 luku, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainitulla 31 päivänä elokuuta 1978 annetulla lailla, laista 30 päivänä toukokuuta 1980 annetulla lailla (396/80) kumotun 4 luvun tilalle uudeksi 4 luvuksi, 12 luvun 15 §:n edellä oleva väliotsikko, sellaisena kuin se on mainitussa 14 päivänä tammikuuta 1972 annetussa laissa, 24 §:n edelle sekä mainitun luvun 19 §:n edellä oleva väliotsikko, sellaisena kuin se on viimeksi mainitussa laissa, 28 §:n edelle, seuraavasti:

1 luku

Yleisistä tuomioistuimista

8 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2 luku

Päätösvaltaisuudesta

1—10 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

5 luku

Riita-asian vireillepano ja valmistelu

Haastehakemus

1 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2 §

Haastehakemuksessa on ilmoitettava:

(1 ja 2 kohta kuten hallituksen esityksessä)

3) *mahdollisuuksien mukaan* ne todisteet, jotka kantaja aikoo esittää, sekä mitä hän kullakin todisteella aikoo näyttää toteen;

(4 ja 5 kohta kuten hallituksen esityksessä)

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

3 §

(Kuten hallituksen esityksen 4 §)

4 §

(Kuten hallituksen esityksen 3 §)

Haastehakemuksen täydentäminen

5 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Kanteen tutkimatta jättäminen ja asian ratkaiseminen vastausta pyytämättä

6 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Väliaikais määräyksen antaminen

7 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Haaste

8 ja 9 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

10 §

Haasteessa vastaajaa kehoitetaan vastaukseen:

(1 ja 2 kohta kuten hallituksen esityksessä)

3) ilmoittamaan *mahdollisuuksien mukaan* ne todisteet, jotka hän aikoo esittää, ja mitä hän kullakin todisteella aikoo näyttää toteen sekä todistajan ja muun kuultavan postiosoite ja puhelinnumero;

(4—6 kohta kuten hallituksen esityksessä)

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

11 ja 12 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Asian ratkaiseminen valmistelua jatkamatta

13 §

Jos vastaaja, jota on kehoitettu vastaamaan kirjallisesti asiassa, jossa sovinto on sallittu,

1) ei ole antanut pyydettyä vastausta määräjässä tai

2) ei ole esittänyt vastauksessaan perustetta kiistämiselleen tai vetoaa ainoastaan sellaiseen perusteeseen, jolla selvästi ei ole vaikutusta asian ratkaisemiseen,

asia ratkaistaan valmistelua jatkamatta. *Kanne hyväksytään tällöin yksipuolisella tuomiolla. Siltä osin kuin kantaja on luopunut kanteesta tai se on selvästi perusteeton, kanne hylätään tuomiolla.*

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Juoksevaa sitoumusta koskeva säännös

14 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Jos 1 momentissa tarkoitettussa asiassa vastaaja

1) ei ole antanut pyydettyä vastausta,

2) ei ole esittänyt todennäköisiä syitä kiistämisensä tueksi, tai

3) ei ole esittänyt lainvoimaista tuomiota, juoksevaa velkakirjaa, vekseliä tai shekkiä, jota voidaan käyttää kuittaukseen,

asia ratkaistaan valmistelua jatkamatta. *Kanne hyväksytään tällöin yksipuolisella tuomiolla. Siltä osin kuin kantaja on luopunut kanteesta tai se on selvästi perusteeton, kanne hylätään tuomiolla.*

(3 ja 4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Valmistelun jatkaminen

15 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Tuomioistuin voi kehottaa asianosaista toimittamaan ennen suullisen valmistelun istuntoa tai istuntojen välisenä aikana tuomioistuimeen kirjallisen lausuman, jos *tuomioistuin katsoo sen aiheelliseksi*. Tällöin tuomioistuimen on määrättävä, mistä kysymyksestä asianosaisten on lausuttava.

16 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Valmistelua koskevat yleiset säännökset

17—19 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

20 §

(Poist.)

20 (21) §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Asianosainen saa kuitenkin lukea *asiakirjasta vaatimuksensa, suorat viittaukset oikeuskäytäntöön ja oikeuskirjallisuuteen sekä sellaisiin useita teknisiä ja numerotietoja sisältäviin asiakirjoihin, joiden esittäminen pelkästään suullisesti on vaikea ymmärtää*. Lisäksi hän saa käyttää kirjallista muistiinpanoa muistinsa tueksi.

21 §

(Kuten hallituksen esityksen 22 §)

22 (23) §

Asiassa, jossa sovinto on sallittu, tuomioistuin voi tarvittaessa kehottaa asianosaista täyttämään määräajassa 21 §:n 1 momentissa tarkoitetut velvollisuutensa uhalla, ettei hän määrään jälkeen saa vedota uuteen vaatimukseen tai seikkaan taikka ilmoittaa uutta todistetta, ellei hän saata todennäköiseksi, että hänen menettelynsä johtuu pätevistä syistä.

23—25 §

(Kuten hallituksen esityksen 24—26 §)

Sovinnon aikaansaaminen

26 (20) §

Asiassa, jossa sovinto on sallittu, tuomioistuimen on pyrittävä saamaan asianosaiset sopi-

maan asian ja harkintansa mukaan sovinnon edistämiseksi esitettävä asianosaisille ehdotuksensa asian sovinnolliseksi ratkaisuksi.

Asian ratkaiseminen valmistelussa

27 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Asian siirtäminen pääkäsitteilyyn

28—30 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

6 luku

Riita-asian pääkäsitteily*Pääkäsitteily*

1 §

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Silloin kun asiaa käsitellään 2 luvun 3 §:ssä tarkoitetussa kokoonpanossa, uutta pääkäsitteilyä ei kuitenkaan tarvitse toimittaa, jos tuomioistuimeen otettava uusi jäsen on ollut *läsnä* koko pääkäsitteilyn ajan.

2 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

3 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Asianosainen saa kuitenkin lukea *asiakirjasta vaatimuksensa, suorat viittaukset oikeuskäytäntöön ja oikeuskirjallisuuteen sekä sellaisiin useita teknisiä ja numerotietoja sisältäviin asiakirjoihin, joiden esittäminen pelkästään suullisesti on vaikea ymmärtää*. Lisäksi hän saa käyttää kirjallista muistiinpanoa muistinsa tukemiseksi.

4 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

5 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Jos pääkäsitteilyä ei voida toimittaa yhden päivän kuluessa, istunto saadaan keskeyttää. Istuntoa on jatkettava, *mikäli mahdollista*, perättäisinä päivinä. Jos tämä ei ole mahdollista, asiaa on käsiteltävä vähintään kolmena arkipäivänä viikossa, jollei käsitteilyä 10 §:n nojalla lykätä.

Laajassa ja vaikeassa asiassa pääkäsitteily voidaan keskeyttää enintään kolmeksi arkipäiväksi sen vuoksi, että asianosaiset voivat valmistautua 2 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetun suullisen loppulausunnon esittämistä varten. (Uusi 3 mom.)

6 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)
Pääkäsitteilyä ei saa aloittaa ja se on peruutettava sekä pääkäsitteilylle on määrättävä uusi käsittelypäivä, jos:

(1—3 kohta kuten hallituksen esityksessä)

7—14 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Valmistelun yhteydessä pidettävä pääkäsitteily

15 ja 16 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

17 §

Valmistelun yhteydessä pidettävässä pääkäsitteilyssä otetaan oikeudenkäyntiaineistona huomioon *valmistelun oikeudenkäyntiaineisto esittämättä sitä uudelleen*, jollei tuomioistuin toisin määrää.

18 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

9 luku

Oikeudenkäyntikirjelmä

1—3 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

10 luku

Laillisesta tuomioistuimesta

7 a §

Eri vastaajia vastaan nostettavat kanteet voidaan kaikki tutkia siinä tuomioistuimessa, jossa joku vastaajista on velvollinen vastaamaan, jos kanteet nostetaan samanaikaisesti ja ne johtuvat olennaisesti samasta perusteesta. Tämän luvun 11 §:ssä tarkoitetussa tuomioistuimessa ei voida kuitenkaan velvoittaa vastaamaan sitä, joka ei ole sanotussa pykälässä tarkoitetun sopimuksen sitoma.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

13 ja 14 a §

(Kuten hallituksen esityksessä)

12 luku

Asianosaisista

7 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Asianosaiselle asetetun veloitteen laininlyönti riita-asiassa

9—16 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

17 §

Jos takaisinsaantia koskeva hakemus otetaan tutkittavaksi, asiassa ei voida ottaa huomioon sellaista, mitä 5 luvun 22 §:n ja 6 luvun 9 §:n nojalla ei olisi voitu ottaa huomioon siinä käsittelytilaisuudessa, missä yksipuolinen tuomio annettiin.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

18 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

19 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Jos vastaaja asiassa, jossa sovinto ei ole sallittu, jää saapumatta tuomioistuimeen, johon häntä on sakon uhalla kehotettu saapumaan, tuomioistuin saa *asettaa hänelle korkeamman uhkasakon tai* määrätä hänet tuotavaksi samaan tai myöhempään istuntoon silloinkin, kun häntä ei ole kehotettu saapumaan henkilökohtaisesti.

20—23 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Asianosaisen poissaolo rikosasiassa

24—27 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Täydentäviä säännöksiä

28—37 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

14 luku

Asian käsittelystä oikeudessa

1 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2 §

Kannetta riita-asiassa ei saa oikeudenkäynnin aikana muuttaa. Kantajalla on kuitenkin oikeus

1) vaatia muuta kuin kanteessa tarkoitettua suoritusta, milloin vaatimus perustuu oikeudenkäynnin aikana tapahtuneeseen olosuhteiden muutokseen tai vasta silloin kantajan tietoon tulleeseen seikkaan; (uusi 1 kohta)

(2 ja 3 kohta kuten hallituksen esityksessä)

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Kanteen muuttamiseksi ei ole katsottava sitä, että kanteen tueksi esitetään uusia seikkoja, ellei asia sen johdosta muutu toiseksi. (Uusi 3 mom.)

(4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

5 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

15 luku

Oikeudenkäyntiasiamiehestä

4 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

16 luku

Oikeudenkäyntiväitteistä ja lykkäyksestä

1, 4, 5 ja 7 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

17 luku

Todistelusta

8—8 d §

(Kuten hallituksen esityksessä)

8 e §

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Tuomioistuimien voi määrätä, että kirjallinen todiste otetaan vastaan *pääkäsittelyssä* sitä lukematta vain, jos sen sisältö on tuomioistuimen jäsenten tiedossa, asianosaiset siihen suostuvat ja sitä muutoinkin voidaan pitää sopivana.

9—11 a §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Kirjallinen todiste

11 b §

Todisteena esitettävä asiakirja on annettava tuomioistuimelle (*poist.*) alkuperäisenä, jollei tuomioistuin pidä riittävänä, että se esitetään jäljennöksenä.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

15 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Kun oikeus on velvoittanut jonkun tuomaan oikeuteen asiakirjan, esittäköön hän sen alkuperäisenä tai oikeaksi todistettuna jäljennöksenä, mutta olkoon kuitenkin velvollinen näyttämään alkuperäisen asiakirjan, milloin oikeus katsoo sen tarpeelliseksi. Jos alkuperäisenä esitettävän asiakirjan oikeuteen tuominen on erityisen hankalaa, saa asiakirjan esiintuoda siinä alioikeudessa, missä se soveliaimmin käy päinsä. (Uusi 2 mom.)

Oikeus saa myöskin, jos katsoo tarpeelliseksi uhkasakolla velvoittaa sen, jonka on esiintuotava asiakirja, täyttämään velvollisuutensa tai määrätä, että se on ulosottomiehen toimesta oikeuteen tuotava. (Uusi 3 mom.)

36, 40, 41, 48 a—51 ja 56 a §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Asianosaisen kuulustelu

61 §

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Niin ikään voidaan asianomistajaa kuulustella totuusvakuutuksen nojalla siitä, mitä ja minkä verran hän on rikoksen johdosta kärsinyt vahinkoa. (Uusi 3 mom.)

65 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

18 luku

Samassa oikeudenkäynnissä käsiteltävistä kanteista ja väliintulosta riita-asiassa

1—10 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

25 luku

**Muutoksenhaku alioikeudesta
hovioikeuteen**

14 ja 20 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

26 luku

Valitusasian käsittelystä hovioikeudessa

9 ja 12 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

30 luku

**Muutoksenhaku hovioikeudesta
korkeimpaan oikeuteen**

21 ja 24 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

3.

Laki

hakemusasioiden käsittelystä yleisessä alioikeudessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan hakemusasioiden käsittelystä yleisessä alioikeudessa 30 päivänä huhtikuuta 1986 annetun lain (307/86) 3 §:n 2 momentti, 5 §, 11 §:n 1 momentti ja 13 § sekä

lisätään 3 §:ään uusi 3 momentti ja 12 §:ään uusi 1 momentti, jolloin nykyinen 1 ja 2 momentti siirtyvät 2 ja 3 momentiksi, seuraavasti:

3, 5 ja 11—13 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Tämä laki tulee voimaan   päivänä
kuuta 199 .

4.

L a k i

ulosottolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 3 päivänä joulukuuta 1895 annetun ulosottolain (37/1895) 2 luku siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen,

muutetaan 3 luvun 23 § sekä 4 luvun 23 §:n 1 momentti, 24 §:n 2 momentti, 28 §:n 4 momentti ja 30 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 3 luvun 23 § muutettuna 18 päivänä toukokuuta 1973 ja 28 päivänä joulukuuta 1979 annetuilla laeilla (389/73 ja 1075/79), 4 luvun 23 §:n 1 momentti 14 päivänä joulukuuta 1984 annetussa laissa (867/84) ja 4 luvun 28 §:n 4 momentti mainitussa 18 päivänä toukokuuta 1973 annetussa laissa sekä

lisätään mainitulla 14 päivänä joulukuuta 1984 annetulla lailla kumotun 4 luvun 22 §:n tilalle uusi 22 § seuraavasti:

3 luku

Yleisiä säännöksiä tuomioiden ja päätösten täytäntöönpanosta

23 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

4 luku

Ulosmittauksesta

22—24, 28 ja 30 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

8 Luku

Ulosottoasiain kuluista

5 §

(Poist.)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

Helsingissä 6 päivänä helmikuuta 1991

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Björkstrand ja jäsenet Håkämies, Jokinen, Linnain-

maa, Moilanen, Niinistö, Pohjola, Ryynänen, Taina, Tykkyläinen, Vistbacka, Vähänäkki ja Väistö.